

## כו

### כלים נאים מעלן לסוכה

א. כוסות וכלים שאוכלים בהם  
 ב. "כלל הדבר: כל שאין דרכו להיות בדירתו שדר בה, אין לו להחזיק בסוכה"

#### א. כוסות וכלים שאוכלים בהם

כיום ישנם סירי בישול יפים ביותר, קערות אפייה (פיירקס וכד'), תבניות חד פעמיות יפות, ועוד. האם מותר להכניסם לסוכה? האם מותר לאכול בסוכה בכלים חד פעמיים, אף אם הם יפים ויקרים?<sup>1</sup>  
 בגמ' בסוכה כח ע"ב-כט ע"א נאמר:

תנו רבנן: כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד?  
 היו לו כלים נאים – מעלן לסוכה, מצעות נאות – מעלן לסוכה,<sup>2</sup> אוכל ושותה ומטייל בסוכה. מנא הני מילי? דתנו רבנן: "תשבו" (ויקרא כג, מב) – כעין תדורו. מכאן אמרו: כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי. כיצד? היו לו כלים נאים – מעלן לסוכה, מצעות נאות – מעלן לסוכה, אוכל ושותה ומטייל בסוכה, ומשנן בסוכה... אמר רבא: מאני משתיא במטלתא, מאני מיכלא – בר ממטלתא. חצבא ושחיל – בר ממטלתא.

רש"י הסביר שכוסות ניתן להשאיר בסוכה "לפי שאינן מאוסים", אך "קערות לאחר שאכלו בהן צריך להוציאן", כנראה מכיון שהן מאוסות. חצבא הוא "כד של חרס ששואבין בו המים", ושחיל – "דלי של עץ", ואת שניהם אין להניח בסוכה.<sup>3</sup>

- שאלות הלכתיות נוספות נידונו בפוסקים על כלים חד פעמיים: האם מותר לעשות קידוש בכוס חד פעמית, האם צריך לטבול אותה, ועוד. כל השאלות הללו לא קשורות לסוגיית הכנסת הכלים הללו לסוכה.
- ספרא אמור יב, יז; ירושלמי סוכה ב, י. בשו"ת הרשב"א חלק א סי' נה כתב: "מצוה מן המובחר להעלות שם כליו הנאים, לחבב את המצוה ושתהא דירתו ערבה".
- בגמ' בסוכה כו ע"ב מסופר על רבן גמליאל שהעלו לו לסוכה שני כותבות ודלי של מים. הערוך לנר (סוכה כט ע"א) והביאור הלכה (סי' תרלט) השיבו על כך שהגמ' בסוכה כט ע"א אמרה שיש להוציא את הכלים הללו מהסוכה לאחר שהשתמשו בהם, ובמעשה זה העלו את הדלי לסוכה לפני האוכל.

מדבריו ניתן להבין שמותר להכניס לסוכה כל כלי שיש בו אוכל, אך לאחר שסיימו לאכול יש להוציאו כי הוא מאוס.<sup>4</sup> המאירי (שם) הסביר שלדברי רש"י: "אין צריך להוציאם עד שיגמור סעודתו, שהוא צריך לישן לטייל ולשנן". כלומר שאין הכוונה שמיד כשסיים לאכול את המנה עליו להוציא את הכלי המלוכלך, אלא שרק עם תום הסעודה, כשהוא אמור ללמוד או לישון בסוכה, עליו לפנות את הכלים המלוכלכים מהסוכה.

אמנם, יש המסבירים שכוונת רבא היא לאסור מראש להכניס כלים המשמשים לבישול או לאפייה. כך כתב הרב שמעון קיירא (ספר הלכות גדולות סימן יד, הלכות סוכה, עמוד קצב):

מאני מיכלא חוץ ממטללתא, כגון קידרי ושפודי [=קדרות ושיפודים], ובי תפי, ובי טוי, ואגאני דלישא [=קערות ללישה], ומאני דקימחא [=כלים לאיחסון קמח], ומאני דתבלי ואצארי, כולהון לבר ממטללתא. מאני משתיא במטללתא, כגון גוסקי וכובי וקאקווי וכאסי.

התוספות (סוכה כט ע"א ד"ה מנא) נימקו הסבר זה:

וי"מ כגון קדירות ואגני דלישא. וטעמא, ד"כעין תדורו" בעינן, והני אין רגילין להיות בבית דירה אלא בית יש להם לבדם. וכן פירש בה"ג, כגון קדרי ושפודי ובי טוי ובי תפי.<sup>5</sup>

4. כך מופיע גם בסידור רש"י סימן רכט; ספר האורה חלק א' [צו] הלכות סוכה ד"ה מחייבין בית; מחזור ויטרי סימן שנז. כרש"י פירשו ראשונים נוספים: תוס' סוכה כט ע"א ד"ה מנא, ציין בפירוש א' לדברי רש"י, ובד"ה ואמרי, סובר כמותו; הרב אברהם מן ההר, סוכה כט ע"א; רמב"ן במלחמות ה' סוכה כג ע"א ברי"ף; רבנו ירוחם – תולדות אדם וחיה נתיב ח, חלק ב, דף נז טור ד; רא"ש סוכה ב, יט; ראב"ן סוכה ס"י תסד; מגיד משנה הל' סוכה ו, ה; טור אורח חיים סימן תרלט, ובית יוסף שם; שו"ע שם. ערוך השולחן, שם ס"ק ג: "וכלים של פלפלין ובשמים חוץ לסוכה, וכן הכלי שמשתיין בו הרבה מלח שמשם נוטלין לכלים הקטנים מעט מלח ליתן על השולחן".

5. דברי התוס' הללו הם דברי ר"ת בספר הישר (חלק החידושים) סימן שסז (הובא בתמים דעים ס"י קפב), שמוסיף עוד: "ואותן בני אדם שרגילין שמחמירין להוציא מן הסוכה קערות לאחר שאכלו בהן – טועין הן, דמפרשי טעמא משום מאיסותא, וליתא". כך סוברים גם: סמ"ג עשין מג; מחזור ויטרי סימן שסא; בעל המאור, סוכה כג ע"א בדפי הרי"ף; ריב"ב סוכה יג ע"א בדפי הרי"ף; רא"ה, ור"י מלוניל, וספר המכתם סוכה כט, א ומח, א; מנהיג הל' סוכה ס"ו; רמב"ם הל' סוכה ו, ה; שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תרלט סעיף א; ברכי יוסף אורח חיים סימן תרלט, ס"ק ב; בשו"ת מהר"י ווייל סימן קצא כתב: "ומצוה לנאותה, דכתיב 'תשבו – כעין תדורו'. ומשום הכי אין להניח מאני מיכלא בסוכה. זה הכלל, כל דבר שאינו מניח בביתו לא יניח בסוכה".

יש המביאים את שני הפירושים: ספר העיטור – עשרת הדיברות, הלכות סוכה דף פה עמוד ב; ספר שבולי הלקט סדר חג הסוכות סימן שמד; ספר אור זרוע ח"ב הלכות סוכה סימן שד (מובא

אין להכניס כלים אלו לסוכה מאחר וייעודם הוא אחסון, בישול או אפייה, ולאחר שמסיימים לבשל או לאפות בהם מניחים אותם במקום מיוחד, ולא מגישים או אוכלים בהם.<sup>6</sup>

נקודת המחלוקת היא האם אין להכניס כלים אלו מצד עצמם או מצד האוכל המאוס שבהם. לפי רש"י כוונת רבא הייתה שיש להוציא כלי מאכל לאחר שסיימו לאכול בהם, מכיון שהכלים נמאסים בדרך זו. לפי בה"ג טעמו של רבא הוא שיש לנהוג בסוכה באותו אופן שנוהגים במשך השנה, ועל כן יש לאסור באופן גורף כלי אחסון, בישול ואפייה שאין נוהגים להניח אותם על השולחן בשעה שאוכלים, אלא מניחים במקום מיוחד – ארון, חדר אחר וכד'.

אמנם יש מי שסובר שאין כאן מחלוקת ראשונים, וגם רש"י מודה שאין להכניס קדרות לסוכה שהרי אפשר לערות מהקדרה לקערות מחוץ לסוכה,<sup>7</sup> אך מי שאין לו כלי אוכל, והוא אוכל ישירות מהקדרה (מהסיר), יכול להכניסה לסוכה.<sup>8</sup>

## ב. "כלל הדבר: כל שאין דרכו להיות בדירתו שדר בה, אין לו להחזיק בסוכה"

הרב יואל סירקש (בית חדש על הטור, אורח חיים סי' תרלט) כתב שיש להחמיר כשיטת רש"י והבה"ג, והאחרונים הצביעו גם על הנוהג שהתפשט ביחס למחלוקת ראשונים זו. כך כתב המגן אברהם (סימן תרלט ס"ק ג):

גם בהגהות אשרי סוכה ב, יט); ספר יראים סימן תכא (דפוס ישן – כקג); מרדכי סוכה פרק ב סי' תשמה; בית יוסף, טור אורח חיים סי' תרלט.

6. הלכה דומה מצינו גם בהלכות ליל הסדר. דין זה לא מופיע בגמ', והטור אורח חיים סימן תעב הוא זה שכותב: "יסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו". התשב"ץ (מאמר חמץ אות קיג, ושם אות קכב) לומד זאת מהלכות סוכה: "ויהיה שלחנו ערוך במצע נאה לעשות הסבה דרך הדור לכבוד הרגל וכבוד המצוה. וכמו שאמרו היו לו כלים נאים ומצעות נאות מעלה אותם לסוכה. ובגדים שבשל בהם קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו (יומא כג ע"ב). ויאמר 'זה השולחן אשר לפני ה' (יחזקאל מא, כב)". במהרי"ל (מנהגים, סדר ההגדה, ד) כתב שמהר"י סג"ל אמר ש"כל ימות השנה טוב למנוע כלים נאים למען מיעוט שררה זכר לחורבן. לבד מלילות הסדר, לפי שהתורה הזהירה להראות דרך חירות... על דרך שמשתמשין בכלי כסף וזהב ובגדי צבעונים באותה הלילה. ואפילו כלים הממושכנים בידו מן הגוים מותר להשים אותם על שלחן מיוחד לשמוח בראותם. וכן העיד שעשה כן אביו מהר"ם סג"ל". כך נפסק בשולחן ערוך אורח חיים סי' תעב, ב. המג"א שם ס"ק ב הקשה: "אטו בפסח מותר לגזול? וי"ל כיון דאין משתמש בהם אלא פעם אחת בשנה לא מקפיד העכו"ם". ראה גם: בשו"ת משנה הלכות חלק יא סי' שעה, ובשו"ת משנה הלכות חלק טו סי' קנח.

7. חיד"א, מחזיק ברכה אורח חיים סי' תרלט ס"ק א; שער הציון, סי' תרלט ס"ק י.

8. חיי אדם כלל קמז, ב; משנה ברורה סי' תרלט ס"ק ה.

משמע מלשון השו"ע דקדרות וקערות דין אחד להם: קודם אכילה שרי, לאחר אכילה אסור, שאז הן מאוסים. והעולם נזהרין מקדירה אף קודם אכילה, ומהקערה אין נזהרין אף לאחר אכילה, ואינו נכון.<sup>9</sup>

גם במשנה ברורה סימן תרלט ס"ק ד, הצביע על הנוהג הקיים, וקבע כלל:

וכלים שמשהין בהן קמח והעריבות שלשין בהם וכלים של בשמים שאין דרך להחזיקן בדירתו רק בבית החצון, הכל בכלל כלי אכילה הן. וכן כד או דלי ששואבין בו מים מן הנהר, הכל חוץ לסוכה. **וכלל הדבר כל שאין דרכו להיות בדירתו שדר בה, אין לו להחזיק בסוכה.**<sup>10</sup>

ממכלול השיטות שהוצגו כאן, הרי שיהיה ניתן להכניס לסוכה, כלים יפים (כמו סירים מיוחדים, קערות אפייה לפטידות וכד', וכן כלים חד פעמיים יפים), שנוהגים כיום להניח אותם על השולחן בו אוכלים במשך השנה (בשבת ובחג, בשמחות, כשיש אורחים, וכד'), על אף היותם כלי בישול ואפייה. אמנם ניתן לדון האם הדבר נקבע בהתאם לכל משפחה (כי יש למשל שלא יביאו לשולחן שבת, או כשיש אורחים, תבשיל בתבנית חד פעמית), אך אין להתעלם מהעובדה שכיום ישנם כלי בישול ואפייה, וכן כלי אוכל והגשה חד פעמיים יפים ויקרים, שמיועדים להניחם על שולחן מכובד. נקודת המוצא צריכה להיות שאכן מתכוונים בהכנסת כלים אלה לכבד את הסוכה ולא לבזותה.

9. ראה עוד: שו"ע בעל התניא, סי' תרלט סעיפים א-ב; חיי אדם כלל קלז, ב; פרי מגדים, שו"ע אורח חיים סי' תרלט ס"ק ג באשל אברהם; ערוך השולחן אורח חיים סי' תרלט, ס"ק ב-ג; בכורי יעקב סי' תרלט ס"ק יא.

10. הרב יצחק זילברשטיין (קובץ המועדים – סוכות, עמ' תשטו) סיפר שכשבאו להתפלל מנחה בסוכת הרב שלמה מזעוויל, ראו מחבת על השולחן. והסביר שכיון שעדיין זה ערב סוכות, כדי שלא יהיה חשש של בל תוסיף ויהיה היכר שאינו יושב עדיין בסוכה, שם מחבת, וכמו בשמיני עצרת, שבהנחת כלים כאלה מראים שאין יושבים יותר בסוכה (סוכה מח ע"א).